

ABDURASHID NURMURODOVNING "QON HIDI" ASARI

Nurmurodova Dilovar Boxadirovna

Alisher Navoiy nomli o'zbek tili va adabiyoti universitetining o'zbek filologiyasi "Adabiyotshunoslik" mutaxassisligi 2-kurs magistranti, Nizomiy nomli TDPU akademik litseyining ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi.

Annotatsiya: *A. Nurmurodovning "Qon hidi" singari romanlarida inson shaxsi tamomila individual qiyofalari bilan jonli odam sifatida ifodalanadi. Ular ijtimoiy intilishlarga tamomila boshqacha yondashadilar. Bu qahramonlar orqali ko'pchilikning "olomon"ligi fojiasi yorqin ifoda etiladi. Ko'pchilik alohida insonni tushunishga urinishi lozim. Odamzod fido bo'luvchi qurbon emas. Vatan o'g'lonlari g'oya yo'lida o'lishi emas, balki bu dunyoda yayrab-yashashlari lozimligi yangicha rakurslarda inkishof etiladi. Shubhasiz, bu bugungi ijtimoiy-estetik tafakkurning tutumi, milliy ong tadrijining to'xtami.*

Kalit so'zlar: *Urush , afg'on, g'oyq hayot, oq qon, tinchlik, ayriliq , azob, fidokorlik.*

Urush... Unda qatnashish, o'limlarni ko'p ko'rish, unga ko'nikib ketish inson uchun bir fojia bo'lsa, urushdan tirik qaytish yana bir fojiadir. Urushdan qaytganlarni ko'rib ko'pchilik havas qiladi, qirg'indan omon chiqdi deb suyunadi. Aslida-chi? Aslida urush ko'rganlar avvalgi hayotida yashay oladimi? Aslo! Endi ularni xotiralar tinch qo'ymaydi. Urushda o'ldirgan insonlari tushlariga kirib undan jon talab qilishadi. Bu ahvolda yana qancha tirik qolish mumkin? Urushda ruhini, qalbini tashlab kelgan insonni tirik deyish mumkinmi?

Abdurashid Nurmurodovning navbatdagi romani ham urush haqida. Afg'on urushi haqida. Nima uchun jang qilayotganini ham tushunmay, qo'lga qurol olib odam o'ldirishga moslashib ketgan, urushdan keyin esa qon hidini sog'inib yashagan taqdirlar haqida.

"Qon hidi"! Asarning nomiyoq o'quvchini seskantiradi. Oqishni boshlaganingizdan so'ng dastlab qo'rquv uyg'onadi. Chavaqlangan insonlar, mina portlashi natijasida sochilib ketgan ichagini qorniga joylamoqchi bo'lib qotib qolgan qo'llar... Tasavvur qilishning o'zi dahshat! Lekin dastlabki boblardan oq urush muhitiga singib ketganingizni, o'sha yerlarda siz ham yurganday, pistirmada dushmanni kuzatayotganday his qilishingizni sezmay ham qolasiz. Endi o'ldirilgan odamlar sizni vahimaga solmaydi, o'limga ko'nikib qoladi nigohimiz. Qahramonimiz uchun esa dushmanlarni o'ldirish, ularni xo'rlash oddiy holga aylanib qolgan. O'ldirmasang, seni o'ldirishadi axir. Umrining atigi sanoqli yillarini jangda o'tkazgan inson keyingi hayotidan ham

mahrum bo'ladi. Endi u tinch hayotga ko'nika olmaydi. Xotirjam uxlash unga begona. Ko'z yumdi deguncha janglarga takror va takror qaytaveradi. Urushdan qaytganda tinch yashashni orzu qilgan hayoti rostdan ham tinchmi? Tinch hayotda fojiali o'limlar yo'qmi? Urushdagi sevgilisini xotirlagani uchun eridan kaltak yeb o'lgan Shirinoy, boqib yurgan moli fermer dalasiga kirib ketgani uchun urib o'ldirilgan norasida Safar, o'qituvchilikning oyligiga ro'zg'or tebrata olmay, biznes qilmoqchi bo'lgan Shakar va uning oilasi fojiasi, Surxondaryodan Toshkentga kelib, o'qishga kira olmay, uyiga bir qop un olib borish ilinjida arava torgan, lekin maqsadiga yetmay halok bo'lgan Tohir...

Ular urushda emas edi-ku! Savollar, savollar...

Otasi va ukasining urushdan nogiron bo'lib qaytgani, so'ng onasining paxta maydoniga sepilgan zaharli doridan oq kon kasaliga chalinib vafot etishi yuragida ulkan bo'shliq paydo qilgan inson bor Dardini, iztirobini qog'ozga to'kdi. Qahramonlari unga og'riqli kunlarida duch keldi, bir-birlarining yaxshiyu yomon kunida hamnafas, hamdard bo'ldi. So'nggida esa... ularning hammasini yo'qotdi.

Afg'on tuprog'ida jon olib jon bergan minglab vatan o'g'lonlarining, achchiq qismat egalarining taqdiri haqida bitilgan kitob - "Qon hidi" romani shu tarzda dunyoga keldi.

Yelkasiga sharaf yukini ortib jangga kirganu so'nggida o'zlarining keraksiz buyumdek tashlandik kimsalarga aylanganini tushunganida ming afsus... ular ancha ulg'ayib qolgan edilar. Ammo yashash kerak edi... Qanday qilib?! Yurakda shunchalar zalvorli yukni ko'tarib yashab bo'ladimi?

Muallif asari orqali ko'proq jang sahnalariga emas, aksincha o'zi kabi baxtsiz, o'zi kabi yolg'iz taqdiridoshlarining ichki olamiga, ruhiyatiga e'tibor qaratdi. Kitobga esa ushbu so'zlar bilan yakun yasadi: "So'nggi paytlarda "Hayotning mazmunsiz yo'lida "yashash" nomli kasallik bilan umrguzaronlik kilishdan ne foyda", degan uy bot-bot xayolinga keladi. Lekin yashayapman! Ammo bir kun kelib ular bilan uchrashishim tayinligini eslab, ko'ngilda yorug' umidlar paydo bo'ladi.

O'sha "qayg'usiz kun"da uchrashguncha, mendan oldin ketgan do'stlarim!.."

Afg'on urushi, uning qatnashchisi ruhiyati, o'y-xayollari, tinch hayotda ko'rgan, urushdagidan kam bo'lmagan voqealari haqida bilmoqchimisiz? Haqiqiy yolg'izlik qanday bo'lishi haqida tushunchaga ega bo'lmoqchimisiz? Unda bu asar siz uchun! Tavsiya qilaman!

ADABIYOTLAR:

1. Abdurashid Nurmurodovning "Qon hidi" asari T. 2020.